

# K OBNOVENÍ BOJESCHOPNOSTI VOJSK PO JADERNÉM NAPADENÍ NEPŘÍTELE

Při masovém použití zbraní hromadného ničení mohou ztráty na živé síle, bojové technice a materiálu podstatně ovlivnit bojeschopnost svazů, svazků, útvarů a jednotek a zařízení ČSLA. Nejen to, může dojít k masovým ztrátám u obyvatelstva a ke snížení pracovních směn na závodech, k poškození a zničení výrobních závodů, technických energetických a dopravních zařízení, zemědělských výrobních kapacit, včetně zničení hospodářského zvířectva. Může dojít též ke zničení dopravní sítě, dopravních spojovacích uzlů, energetické základny vodních děl apod. Další průvodní jevy jsou rozsáhlé záplavy, zavalené prostory a rozsáhlé požáry.

Množství ztrát u jednotek po jaderném útoku nepřítele podstatně ovlivní plnění bojového úkolu. Proto hlavním úkolem velitele a štábu armády (frontu) po napadení zbraněmi hromadného ničení nepřítele musí být urychlené obnovení bojeschopnosti vojsk.

Základním předpokladem pro obnovení bojeschopnosti svazu, svazků a jednotek bude zjištění skutečné situace u napadené jednotky, zjištění a stanovení hlavních úkolů k jejímu doplnění osobami, bojovou technikou a materiálem.

Ke stanovení bojeschopnosti vojsk a štábů po jaderném napadení bude nutné, aby velitel a štáb armády (frontu):

- obnovil narušený morálně politický stav štábu a vojsk;

- urychleně získal co nejpřesnější přehled o rozsahu napadení vojsk armády (frontu) s důrazem na prvosledové svazky (jednotky), které v rámci armády (frontu) plnily hlavní úkol;

- využil všech prostředků a sil, včetně prostředků malé mechanizace, výpočetní techniky a vhodných programů, k zjištění rozsahu a předběžně vyhodnotil ztráty na živé síle, bojové technice a materiálu. Štáb armády (frontu) na podkladě předběžného vyhodnocení ztrát stanoví bojeschopnost útvarů a svazků a navrhne veliteli potřebná opatření k řešení vzniklé situace;

- souběžně s předběžným vyhodnocením ztrát organizoval zjištění skutečných ztrát u útvarů, svazků a zařízení armády (frontu);

- po zjištění skutečných ztrát stanovil a zpřesnil stupeň bojeschopnosti, a to u každé napadené jednotky, útvaru, svazku a zařízení armády (frontu) zvlášť. Dále upřesnil předběžné rozhodnutí k plnění bojových úkolů a obnovení bojeschopnosti vojsk;

- organizoval a řídil veškeré záchrané a vyprošťovací práce s důrazem na ty svazky, útvary a zařízení, které mají podle předběžného hodnocení a výsledků průzkumu

mu nejmenší ztráty a obnovení jejich bojeschopnosti si nevyžádá tak značného času.

Štáb armády (frontu) stanoví formy stranickopolitické práce velitelů, štábů, politických pracovníků, stranických a svazáckých organizací k posílení morálně politických kvalit vojsk. Hlavní důraz by měl zaměřit na ty jednotky, útvary a svazky, které byly poblíž prostorů napadení a neztratily svou bojeschopnost. Dalším hlavním úkolem po doplnění napadené jednotky bude její bojové stmelení a příprava k plnění bojových úkolů.

Opatření k obnovení bojeschopnosti svazu, svazků, útvarů a jednotek bude vyžadovat od velitelů, politických pracovníků, štábů, stranických a svazáckých organizací velké úsilí organizátorské a řídicí práce, schopnost, jakož i odborné znalosti v této oblasti.

**Předběžné vyhodnocení** po jaderném napadení zahrnuje určení pravděpodobných ztrát na živé síle, bojové technice a materiálu, určení rozsahu zničení objektů zařízení a prostoru, v němž byla napadená jednotka. Pro předběžné vyhodnocení ztrát mohou štáby využít zavedených pomůcek a prostředků malé mechanizace. V rámci armády (frontu) je vhodné k tomuto úkonu využít výpočetní techniky, která zrychluje výpočty a umožňuje zkrátit čas pro rozhodovací proces. Základním předpokladem pro předběžné vyhodnocení ztrát je stanovení ráže, určení souřadnic jaderného výbuchu, znalost situace svazku a úderu v okamžiku napadení. Dále bereme v úvahu meteorologické podmínky, čistotu ovzduší v místě výbuchu, jakož i denní dobu.

Teritoriální orgány (štáby) budou mít za povinnost v součinnosti se štábem Civilní obrany ČSSR, ČSR a SSR určit pravděpodobné ztráty u osazenstva závodů a u obyvatelstva, vytvářet podmínky k poskytnutí pomoci a k obnově ekonomiky, energetiky a dopravy.

Předběžné ztráty na obyvatelstvu určujeme obdobným způsobem jako u vojsk. Základními podklady, z nichž vycházíme, je ráže jaderné náplně, stav ukrytí a nebo evakuace obyvatelstva, geografické podmínky a roční doba. Při hodnocení ztrát u obyvatelstva bude nutné vzít v úvahu i velikost druhotných účinků jako je např. velikost požárů, které mohou vzniknout po napadení, nebo účinky plynu a ostatních jedovatých látek skladovaných na teritoriu. Obdobným způsobem určujeme i předběžné ztráty na objektech národního hospodářství, hydrotechnických zařízeních, komunikační a energetické síti apod.

K předběžnému vyhodnocení ztrát polních vojsk je nutné, aby štáb armády (frontu) znal hustotu vojsk na 1 km<sup>2</sup> v operační sestavě, tj. jejich plošného rozmístění, nebo znal přesnou situaci a počty jednotek před napadením. Přitom musí štáb vzít v úvahu stupeň ochrany a ukrytí vojsk, prostor centra (epicentra) a druh jaderného výbuchu vzhledem k rozmístění vojsk.

Vypočtené hodnoty ztrát jsou samozřejmě jen orientační a mají štábu armády (frontu) sloužit jako předběžný podklad k přijetí opatření k obnovení bojeschopnosti a upesnění bojových úkolů.

**Vyhodnocení skutečných ztrát** živé síly a bojové techniky je dlouhodobějším úkolem štábů. Vychází z celkového souhrnu ztrát, které byly zjištěny přímo u napadených jednotek, útvarů, svazků, zařízení a štábů po jaderném útoku nepřítele. Přehledů o skutečných ztrátách vojsk využívají ke zpřesnění údajů o bojeschopnosti útvarů, svazků a svazů. Dále jich využijí ke stanovení bojových úkolů, k organizaci záchranných a vyprošťovacích prací a k zpřesnění požadavků na doplnění jednotek. Obdobným způsobem budou upřesňovat i ztráty na bojové technice, zbraních a materiálu všeho druhu. K tomu štáb armády (frontu) využívá důstojnických průzkumů ve vrtulníku (letadle). Průzkumné orgány mohou do prostoru (centra) epicentra vstupovat až po určité době od úderu a to jen za využití těžké bojové techniky, která skýtá maximální ochranu proti radioaktivnímu záření.

Při vyhodnocování ztrát po jaderném napadení nepřítelem musí štáb armády (frontu) brát v úvahu i některé další faktory a skutečnosti, které mohou ovlivnit velikost účinků jaderného výbuchu. K těmto faktorům patří:

- konfigurace a pokrytost terénu v prostoru napadení;
- situace jednotky, útvaru a zařízení v okamžiku napadení s důrazem na stupeň ochrany živé síly;
- meteorologické, geografické podmínky, roční, denní doba apod.

Ztráty nebo poškození u živé síly vzniká v důsledku účinků tlakové vlny, světelného záření a účinků pronikavé radiace. Nelze ani vyloučit (a to zvláště v noci) i možnost oslepnutí nebo dočasné ztráty zraku a to zvláště v situacích, kdy vojska nebyla včas varována a nebyla přijata potřebná opatření k ochraně zraku. U většiny zasažených živé síly počítáme s kombinovanými účinky. Na druhé straně při hodnocení bojeschopnosti jednotek, útvarů, svazků a zařízení bereme v úvahu, že lehce ra-

něné, poškozené osoby se v krátkém časovém období 1—3 dnů vrátí k jednotkám.

Ztráty u vojsk mohou vnikat i jako druhotný následek, tj. při požárech, zatopení, od unikajícího plynu z potrubí, plynovodů, v závalech, ale i jako důsledek mechanického poškození bojové techniky.

Je známo, že ztráty na bojové technice v ohnisku napadení budou vznikat v důsledku jejího přímého mechanického poškození nebo v důsledku narušení jejich funkčních schopností. Poškození se může týkat zejména elektronických a radiotechnických zařízení.

K vyřazení (poškození) bojové techniky, zbraní, ženijních staveb a objektů při jaderném výbuchu dochází v důsledku účinků:

- tlakové vlny,
- seismické vlny vzniklé v důsledku podzemního jaderného výbuchu,
- gravitační povrchové vlny (vznikající na vodních plochách),
- elektromagnetického impulsu a světelného záření.

Seismická a povrchová gravitační vlna, jakož i elektromagnetický impuls jsou z hlediska hodnocení ničivých účinků jaderného výbuchu nové faktory, které jsme dosud při hodnocení ztrát nebrali v úvahu. U vysokovzdušných jaderných výbuchů, v důsledku řídkosti atmosféry budou vznikat další ničivé faktory, s kterými jsme též prozatím nepočítali. K ničivým faktorům vysokovzdušných jaderných výbuchů může např. patřit rentgenovo záření, tok plynů a částic vzniklých z pláště nosiče a obalu jaderné náplně.

K vyřazení stálých ochranných objektů, dopravních prostředků, stavebních a ženijních strojů, zbraní a výzbroje všeho druhu s výjimkou raketové techniky, letounů a vrtulníků bude docházet při středním poškození.

U opevňovacích zařízení, okopů, apod., zátarasů (kromě průmyslových budov s těžkým kovovým, železobetonovým skeletem) bude docházet k vyřazení též středním stupněm poškození.

K vyřazení stálých ochranných objektů, průmyslových staveb s těžkým kovovým a železobetonovým skeletem, železničních objektů a uzlů, tratí bude docházet při těžkém stupni poškození.

Při hodnocení stupně bojeschopnosti vycházíme ze zásady, že u jednotky jako je prapor (oddíl), rota (baterie) atd., jsou rozhodující počty osob, obsluh a osádek a počty bojové techniky, zbraní. Jednotka, jako je rota (baterie) a prapor (oddíl) ztrácí svoji bojeschopnost, jestliže ztráty osob překročí 40 %.

Hodnocení bojeschopnosti útvarů, svazků a svazu bude odlišné. U těchto jednotek nejsou určující jen počty vyřazených osob, ale počty vyřazených základních jednotek. Např. při hodnocení bojeschopnosti svazku bude rozhodující počet bojeschopných a částečně bojeschopných tankových a motostřeleckých praporů. U dělostřeleckých svazků (útvarů) to pak budou dělostřelecké oddíly nebo speciální jednotky a zařízení. U speciálních druhů vojsk, jednotek, útvarů a svazků to pak mohou být jednotlivé zbraně, odpalovací zařízení, jednotky technického zabezpečení apod. Z hlediska systému velení vševojskové armády (frontu) to mohou být jednotlivá místa velení a řízení.

Pak při hodnocení bojeschopnosti jako celku je nutné, aby štáb armády (frontu) přesně stanovil vzhledem k plnění úkolů svazků, svazu, které jednotky a útvary jsou pro zachování bojeschopnosti určující. Motostřelecké, tankové a dělostřelecké svazky ztrácejí bojeschopnost, jestliže dojde k vyřazení (zničení) do 60 % základních jednotek. Jednotky (jak jsem již uvedl) ztrácejí bojeschopnost již při 40 % ztrát. Při ztrátách do 40 % může jednotka pokračovat v plnění bojových úkolů. I zde však budou určité zvláštnosti z hlediska uchování a hodnocení bojeschopnosti.

Štáb armády (frontu) musí brát v úvahu i nárůst ztrát během 24 hodin po úderu. Tento nárůst může dosáhnout až trojnásobku okamžitých ztrát při výbuchu jaderné náplně malé ráže.

K vyřazení živé síly nekryté dochází u jaderných náplní malých ráží převážně v důsledku radioaktivního záření (pronikavé radiace). U těchto výbuchů jsou potlačeny účinky tlakové vlny a světelného záření. Ozáření bude mít vliv na zvětšení celkových ztrát během 24 hodin. Tak např. u 1 kt plocha vyřazení nekryté živé síly dosáhne 0,85 km<sup>2</sup>. Pak během 24 hodin se v důsledku ozáření zvětší třikrát, tj. zhruba na plochu cca 2,25 km<sup>2</sup>. Tzn., že se ztráty mohou zvýšit cca 3krát.

Tím vzroste u jednotek i celkové procento ztrát živé síly. Toto musíme brát v úvahu již také proto, že podle zkušeností ze cvičení vojsk NATO bývá až 65 % jaderné munice z celkových počtů přidělených jaderných náplní malé ráže.

Ukázal jsem, že jde o velmi důležitý podklad, který by měl štáb brát v úvahu a při cvičeních, štábních návštěvách z něj vyvozovat potřebné závěry při stanovení bojeschopnosti a při sestavování požadavků na doplnění vojsk živou silou.

Obdobným způsobem postupuje štáb při hodnocení použitelnosti a provozuschop-

nosti stálých objektů a zařízení na komunikační síti apod. Tak např. k vyřazení komunikačního objektu dochází, když jaderným úderem došlo k vyřazení (zničení) alespoň 50 % celkového rozpětí objektu. U důležitých zařízení a objektů může vzhledem k své konstrukci dojít k vyřazení i při mnohem menším procentu zničení.

Na obnovení bojeschopnosti vojsk, které představuje řadu konkrétních opatření a úkolů, budou se podílet velitelé a štáby. Nejde totiž o jednorázovou akci, jako např. obnovení bojeschopnosti vojsk nebude jen jednorázovou akcí poskytnutí pomoci, vyproštění bojové techniky apod., ale ve své podstatě o celý komplex opatření a úkolů, které budeme realizovat v delším časovém období. To bude vyžadovat, aby velitelé a štáby včas přijali konkrétní opatření a měli pro tuto činnost zpracované potřebné pomůcky, podklady a hlavně metodiky práce. Měli by též podrobně znát úkoly, které mají při obnově bojeschopnosti vojsk po napadení nepříteli plnit.

Obnovení bojeschopnosti svazků, útvarů, jednotek a zařízení kromě zjištění rozsahu jaderného napadení může zahrnovat: — obnovení narušeného systému velení, řízení a spojení na všech stupních;

— upřesnění bojových úkolů bojeschopným svazkům, útvarům, jednotkám a zařízením;

— uložení úkolů svazkům, útvarům, jednotkám a zařízením, u kterých došlo jen k částečnému narušení bojeschopnosti;

— vyvedení svazků, útvarů, jednotek a zařízení z prostorů nebezpečných z hlediska radioaktivního záření, záplav, požárů atd.;

— vyvtažení nových jednotek z bojeschopných částí svazků a útvarů, které jako celek ztratily svoji bojeschopnost;

— doplnění svazků, útvarů, jednotek a zařízení osobami;

— doplnění všech jednotek bojovou a dopravní technikou, zbraněmi, výzbrojí a výstrojí;

— opatření k obnovení a posílení morálně politických kvalit u bojeschopných a doplněných svazků, útvarů a jednotek;

— přijetí opatření k odstranění následků napadení a důrazem na poskytnutí pomoci živé síle, její vyproštění a odsun na zdravotnické etapy. Vyproštění bojové a dopravní techniky, její rozřídění podle stupně poškození a odsun k opravě.

Půjde též o vyvezení použitelných zásob, materiálu a zařízení k odmoření a dalšímu použití.

Všechna opatření a úkoly, které budou plnit velitelé a štáby k obnovení bojeschopnosti vojsk, dokumentují, že hlavní těžiště bude spočívat na dokonale organizované práci a hluboké součinnosti uvnitř štábu.

### K některým otázkám praxe při obnovování bojeschopnosti štábů a vojsk

K rychlému zjištění skutečné situace v prostoru napadení bude nutné, aby štáby vysílaly styčné skupiny k řízení záchranných a vyprošťovacích prací s potřebným vybavením a velitelskou pravomocí. Dále si bude štáb armády (frontu) vysílat důstojnické průzkumy. Tyto důstojnické průzkumy budou vybaveny vrtulníky, letadly, potřebnou spojovací technikou a pemůckami.

K hlavním opatřením k obnově velení a řízení patří doplnění štábu důstojníky, praporčíky a zabezpečovacími jednotkami včetně jednotek a prostředků zabezpečujících spojení. Toho dosahujeme:

a) okamžitým doplněním štábu novými pracovníky a prostředky;

b) přenesením odpovědnosti za velení na jiný stupeň velení;

c) převzetí velení novým (záložním) štábem.

Jednotlivé způsoby zabezpečení a obnovení řízení a velení po napadení realizujeme podle vzniklé situace štábu. Uvažo-

vané varianty mají své výhody a nevýhody, ke kterým je nutné přihlídnout.

a) **Obnova systému velení po napadení formou přímého doplnění štábu** pracovníky podle odbornosti. Tuto variantu můžeme v průběhu operace realizovat v situacích, kdy došlo k napadení (k vyřazení) jen určité části VS, tj. k vyřazení jen určité části důstojníků štábu a jeho podstatná část je schopna z hlediska řízení operace a organizace jejího zabezpečení ještě po určitou dobu udržet a zabezpečit nepřetržitost velení a řízení. Tj. v situaci, kdy dojde k částečnému narušení bojeschopnosti tohoto štábu. Pak můžeme štáb doplnit v tomto případě krátce po napadení z počtů nadřízeného, ale i od podřízených štábů. Nelze vyloučit možnost doplnění štábu z kádrové zálohy velitele armády (frontu). Při nebezpečí z prodlení můžeme štáb doplnit i ze štábů druhosledových svazků, útvarů nebo záloh.

V první fázi by mohlo jít i o sloučení jednotlivých míst velení např. VS a PVS, nebo VS a TVS apod.), nebo přenesení od-

povědnosti za velení a řízení na některý sled tohoto velení. Např. z VS na PVS nebo z VS na TVS apod.

Formy doplnění štábu, který jen z části ztratil svoji bojeschopnost, můžeme kombinovat podle skutečně vzniklé situace. Podobné varianty můžeme realizovat i u teritoriálních štábů.

Výhodou této varianty je, že doplnění štábu nebude zdoluhavé, že nedojde k narušení nepřetržitosti velení a řízení operace (boje).

b) **Obnova systému velení po napadení přenesením odpovědnosti za velení a řízení operace na jiný stupeň velení.** Tuto variantu můžeme realizovat v situaci, kdy štáb ztratil bojeschopnost a nemůžeme vzhledem k vzniklé situaci přenést povinnosti za velení a řízení operace na některý sled tohoto stupně velení. V této situaci přenesení velení na podřízený štáb, který by pokračoval v řízení operace (boje) do skončení a splnění bojového úkolu.

Rozhodujícími momentem pro tuto variantu je v co nejkratší době zabezpečit velení a řízení operace takovým týmem pracovníků štábu, který zná úkol a je schopen v něm pokračovat bez většího narušení. Jde o variantu, která by byla použita jen na kratší dobu, tj. jen na dočasně stanoveného úkolu.

Výhodou této varianty je, že ji můžeme realizovat v krátkém čase. Určitou nevýhodou je její omezenost z hlediska plnění úkolů.

c) **Obnovení velení po napadení štábu formou převzetí odpovědnosti za velení a řízení operace jiným (náhradním) štábem.** K této variantě může dojít v průběhu frontové (armádní) operace v situaci, kdy dojde k vyřazení (zničení) podstatné části štábu a nebo, kdy je štáb úplně zničen.

Výhodou této varianty je, že její realizace nevyžaduje zvláště dlouhé časové období a k doplnění štábu by došlo jednorázově okamžitě.

Určitou nevýhodou této varianty je její náročnost seznámit se s novým úkolem a situací u podřízených jednotek, kterým má štáb velel.

Tato varianta bude zvláště výhodná v situacích, kdy svazek, či svaz je v druhém sledu a nebo v prostoru soustředění.

Mohou být jistě i další varianty obnovy systému velení a řízení. Tyto příklady považují z hlediska zabezpečení velení a řízení operace za rozhodující.

Neoddělitelnou součástí obnovy systému velení a řízení po napadení nepřítelům je i obnova systému spojení, které má zabezpečit řízení vojsk v operaci. Proto je též nutné, aby štáb armády (frontu) v prvé

řadě prověřil celý systém spojení, zjistil, které směry, či sítě byly úderem nepřítel vyřazeny. U vyřazených směrů, sítí hledal náhradní, oklikové směry a budoval náhradní spojení. V situacích, kdy dojde k značnému narušení systému spojení nebo k vyřazení určitého druhu spojovacího prostředku, musí přenést těžiště na jiný druh spojovacích prostředků.

Při vyřazení spojovacích uzlů a vysílacích středisek bude nutné přenést systém spojení na záložní spojovací uzly a vytvářet záložní vysílací střediska.

Kromě těchto opatření musíme včas obnovení a doplnit nejnútnejší počty obsluh a směn a spojovací jednotky doplnit potřebnou spojovací, dopravní technikou a zařízeními.

Dalším důležitým opatřením vzhledem k obnově bojeschopnosti vojsk po napadení bude včasné upřesnění bojových úkolů bojeschopným jednotkám, útvarům a svazkům i těm, u nichž došlo jen k částečnému narušení bojeschopnosti. V prvému pořadí štáb armády (frontu) upřesní bojové úkoly jednotkám prvního sledu na směr hlavního úderu, v druhém pořadí jednotkám druhého sledu a zálohám. Souběžně s tím upřesní úkoly týlu a jednotkám a zařízením, které zabezpečují útočící vojska.

V případech, že v některých prostorech prvosledových jednotek vznikne v důsledku ničivých účinků jaderných úderů složitá situace, a nepřítel se chystá toho využít, bude nutné učinit neprodleně některá opatření, včetně zasazení čerstvých sil a prostředků do vzniklých mezer k odražení útoku a zastavení jeho postupu. Do doby, než dojde k zasazení čerstvých sil a prostředků do těchto prostorů, bude nutné do nich soustředit dělostřeleckou palbu a letecké údery. K přehrazení těchto pásem (směrů) využijeme též technických prostředků, výbušných zátarasů, protitankových prostředků apod.

Bojeschopné jednotky, které zůstaly v těchto prostorech, musí plnit úkoly s maximální intenzitou, rozhodností a houževnatostí. Musí se pokusit udržet tento prostor, přeskupit síly a prostředky a vytvořit podmínky pro poskytnutí pomoci napadené živé síle.

U jednotek, u nichž došlo k podstatnému narušení bojeschopnosti, z bojeschopných součástí vytváříme urychleně jednotky, které pokračují v plnění nejnútnejších úkolů, alespoň do doby, než přijde nová organická jednotka.

Obdobné závěry by měli přijmout náčelníci druhů vojsk a služeb a o stavu svého druhu vojska (služby) včas infor-

movat velitele. Bojeschopnost u speciálních druhů vojsk a služeb by měla být obnovena především u těch, které se podílejí na zabezpečení úkolu operace nebo na udržení prostoru po napadení.

Velitel armády (frontu) na základě informace o bojeschopnosti vojsk a na základě návrhů na upřesnění bojových úkolů jednotkám přijme své rozhodnutí. V něm stanoví jak plnit bojový úkol, pořadí obnovy bojeschopnosti vojsk, jejich doplnění a způsob odstranění následků napadení.

Základním cílem všech těchto opatření v rámci armády (frontu) je včas obnovit bojeschopnost u nejdůležitějších svazků, útvarů a jednotek, pokračovat v operaci a nedopustit ztrátu iniciativy, urychleně splnit stanovený úkol.

Odstraňování následků a poskytnutí pomoci živé síle po napadení nepřitelem,

zvláště u prvosledových jednotek se snížou bojeschopností, by si měly jednotky zabezpečit svépomocí v přestávkách bojové činnosti. Hlavní pomoc živé síle po napadení je možná v situacích, kdy se podaří přenést bojovou činnost mimo zasažený prostor, tj. po odražení útoku nepřitele a nebo po zastavení jeho činnosti. Musíme se snažit udržet napadený prostor a vytvořit podmínky pro poskytnutí pomoci jednotkám v prostoru napadení.

Armáda (front) musí k odstranění následků napadení nepřitele využít všech volných sil a prostředků napadeného útvaru, svazku, svazu. Nebude zvláštností, že k odstranění následků napadení budeme v rámci svazku, armády i frontu organizovat speciální odřady. Hlavním organizátorem při odstraňování následků napadení je štáb.